

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-17>

УДК 659.2

Вікторія ЄВТУШЕНКО

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
<https://orcid.org/0000-0002-7764-2277>
e-mail: y.a.evtushenko@karazin.ua

Тетяна ШУБА

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
<https://orcid.org/0000-0002-7163-2721>
e-mail: shubatiana11@gmail.com

Лілія ЦВЯТКО

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
e-mail: tsviatko2019.8400216@student.karazin.ua

Діана ПОПКОВА

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
e-mail: popkova2019.8400044@student.karazin.ua

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена проблемі дослідження стану та перспектив розвитку ринку логістичних послуг в Україні. Доведено важливість технологічних інновацій в сфері транспортних перевезень для розвитку цієї сфери. Проаналізовано обсяги перевезених вантажів в Україні за 1995–2020 рр. Проведено порівняльний аналіз стану логістичних послуг України та європейських країн. Виявлені світові тенденції розвитку логістики, а саме 3D-візуалізація.

Ключові слова: транспортні перевезення, логістичні послуги, транспорт, вантажні перевезення, ринок послуг.

Victoria YEVTUSHENKO, Tetiana SHUBA,

Liliya TSVIATKO, Diana POPKOVA

V. N. Karazin Kharkiv National University

THE STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE LOGISTICS SERVICES MARKET IN UKRAINE

The article is devoted to the problem of researching the state and prospects for the development of the logistics services market in Ukraine. The importance of technological innovations in the field of transportation for the development of this field has been proven. The volumes of transported goods in Ukraine for 1995–2020 were analyzed. A comparative analysis of the state of logistics services in Ukraine and European countries was carried out. World trends in the development of logistics are revealed, namely: 3D visualization. This is a program that allows you to show the correct methods of storing cargo in vehicles. Blockchain. The logistics order monitoring system is being tested for the third year already. Robots and drones. Many companies have been testing delivery of pizza to end consumers with the help of robots. Unmanned transport and electric transport. 3D printing on a 3D printer. For many products, the need for transportation will disappear, it will be possible to send a 3D model by mail and print these products at home. The main obstacles to the development of logistics in Ukraine are highlighted, namely: the increase in the cost of fuel materials, high interest rates on loans, gaps in domestic legislation, high international requirements for rolling stock, non-compliance of the quality of roads with European standards, the density of the road network by 2-3 times lower than in the EU and the USA. It was concluded that one of the main problems of this area is the lack of a strategic development plan at the state level. This has led to a lack of understanding of trends in this area of the economy, which hinders medium- and long-term planning. Thus, a downturn in one or another sector of the economy can negatively affect the transport sector that serves it.

Keywords: transportation, logistics services, transport, cargo transportation, service market.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сфера логістики є однією з найбільш перспективних напрямків розвитку. В Україні є певний потенціал, який необхідно розвивати шляхом дослідження та вдосконалення транспортних систем, інфраструктури, підвищення кваліфікації відповідних кадрів, запровадження розвинених інформаційних технологій.

Аналіз досліджень та публікацій

Для написання статті було використано спеціалізовану наукову та навчальну літературу з питань дослідження логістичної сфери. До вітчизняних науковців, роботи яких присвячені вивченню логістики, відносяться Крикавський Є. В. [4], Коніщева Н. Й. [8], Пономарьова Ю. В. [7], Кальченко А.Г. [6], Тридід О. М. [5] та інші.

Виклад основного матеріалу

Судячи зі світового досвіду та сучасних тенденцій розвитку світового ринку логістичних послуг, Україна перебуває на етапі становлення та інтеграції галузі та значно поступається західним країнам за якістю та складністю послуг. За прогнозами, до 2024 року світовий ринок логістичних послуг буде щорічно зростати з CAGR 7,5% в грошовому вираженні і 6% в кількісному. Той факт, що зростання буде більш активним в грошовому вираженні, свідчить про те, що вартість логістичних послуг буде збільшуватися.

Основною рушійною силою якісного розвитку світового логістичного ринку є інвестиції в технологічні інновації. Мова йде про автоматизоване вантажно-розвантажувальне обладнання, причепи, GPS, програмне забезпечення для управління складом тощо. А також про інші технології, які допомагають компаніям більш ефективно управляти бізнесом логістичних послуг.

Подальше формування та розвиток української багатосистемної економіки має супроводжуватися інтенсивним розвитком ринку транспортно-логістичних послуг, створенням конкурентного середовища у сфері вантажних перевезень та міжнародних вантажних перевезень, серйозними змінами в системі організаційно-економічних відносин між учасниками транспортного процесу, і водночас посилення тенденції світової економічної інтеграції [14].

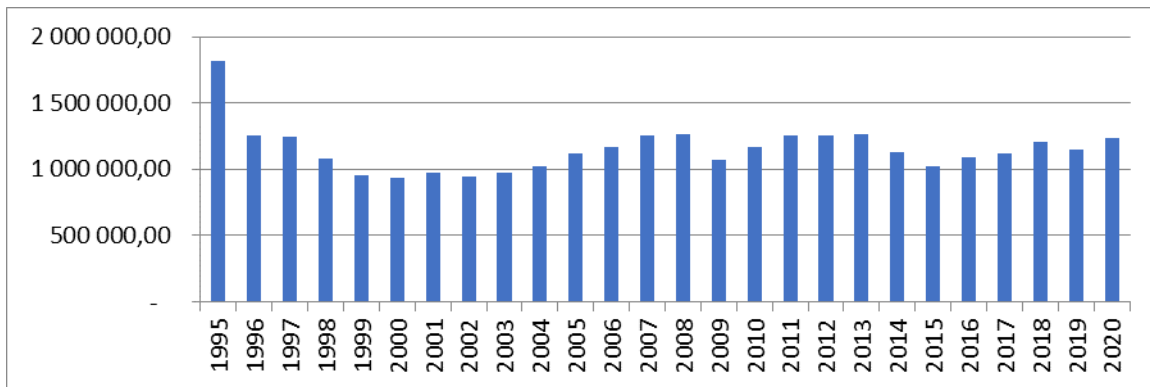

Рис. 1. Обсяг перевезених вантажів в Україні за 1995–2020 рр. (тонни) [3]

В економічно розвинених країнах логістика десятиліттями вважається важливою частиною національної економіки, і це має сенс. За оцінками, світовий ринок логістичних послуг перевищує 5 трлн дол. США і щорічно зростає на 4-5% [11].

Ринок логістичних послуг України був створений на початку 90-х років. Одними з початківців на ньому були такі іноземні компанії, як «United Parcel Service» (UPS) (США), «Thomas Nationwide Transport» (TNT) (Нідерланди), «Schenker-Billspedition Transport Logistics» (Schenker-btl) (Німеччина/Швеція).

Однією з найбільш важливих факторів економічного розвитку країни є складова логістики в структурі ВВП країни, або макроекономічний індикатор.

В середньому, в розвинених країнах логістична складова у ВВП на рівні 10–15 %, а в добре організованих економіках цей показник є ще нижчим.

Наприклад, в країнах ЄС і США логістичні витрати складають на рівні 12–16% ВВП, у Китаї – 26%, у Японії – 6% [11].

Що стосується України, то більшість експертів співвідносять економіку країни з рівнем країн «третього світу», у яких логістичні витрати можуть досягати 40 % від обсягу ВВП. Через своє вигідне географічне положення, вона є транзитною країною і саме цьому повинна мати значний логістичний потенціал.

Ринок логістики України включає декілька напрямків вантажоперевезень: залізничні, водні, автомобільні, авіаційні. Попри те, що більша частина вантажів поки що відправляється залізницею, кількість таких перевезень постійно зменшується. Водночас частка автотранспорту зростає.

За результатами аналізу фахівців ємність вітчизняного логістичного ринку досягає 300 млрд євро, але зараз такий логістичний потенціал України використовується лише на 300 млн євро [13]. Відбувається це через те, що фактично Україна виявилася не готовою до трансформації від централізованого до ринкового типу економіки. Таким чином, в Україні не звертають достатньої уваги на розвиток логістичної інфраструктури – базису логістичного потенціалу країни.

Слід зазначити, що однією з основних проблем розвитку логістичного потенціалу є порти. Це найбільш проблемні місця у підвищенні коефіцієнту транзитності країни. Зараз це стало більш очевидно, оскільки у світі стали набувати популярності мультимодальні перевезення через використання контейнерів міжнародних стандартів.

Також у рейтингу Всесвітнього банку за показником ефективності логістики (Logistics Performance Index — LPI) в 2018 р. Україна зайняла 69 місце із 155 країн. До країн-лідерів, що увійшли в першу десятку,

відносяться Німеччина, Нідерланди, Швеція, Бельгія, Сінгапур, Велика Британія, Японія, Австрія, Гонконг (Китай), США.

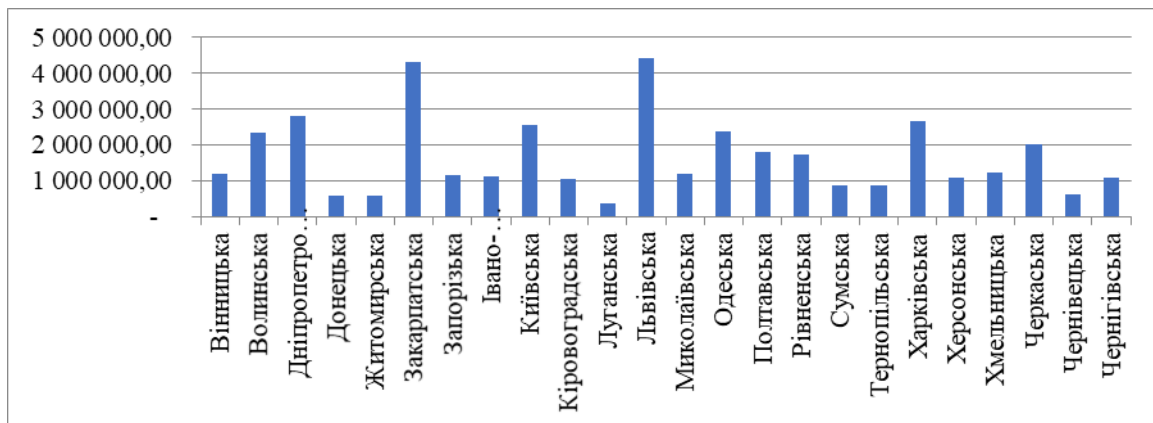

Рис. 2. Вантажні перевезення автомобільним транспортом по регіонах України у 2021 році (тис. ткм) [3]

Для визначення показника ефективності логістики оцінювалися 7 параметрів:

- Діяльність митної служби – наша країна зайняла 95-е місце;
- Інфраструктура – 105-е,
- Міжнародні перевезення – 81-е,
- Компетентність логістики – 70-е,
- «Трекинг та трейсинг» (фіксування й відстеження шляхи) – 54-е,
- Своєчасність доставки – 55-е.

Міжнародні наземні вантажні перевезення зручні для вантажних перевезень на короткі відстані між країнами одного континенту, швидкість відносно велика. Можна використовувати різні способи транспортування залежно від типу вантажу, і маршрути можна швидко змінювати. Завдяки конфігурації консолідації мати певну вагу вантажу та оптимізувати вартість транспортування. Однак, хоча цей спосіб вантажного транспорту має багато переваг, він також має недоліки: людський фактор, погодні умови, обслуговування доріг, залежність від вартості палива тощо. Ціни на пальне протягом останнього року мають тенденцію до зниження.

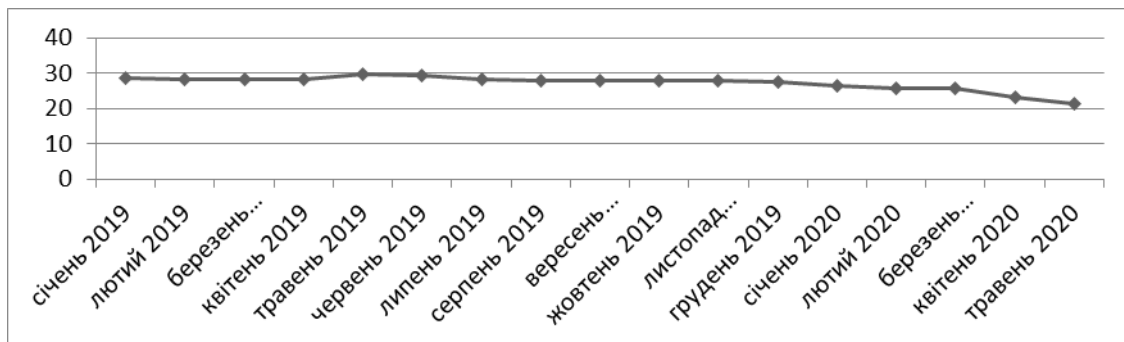

Рис. 3. Динаміка середньомісячних роздрібних цін на дизельне паливо в Україні за 2019 – 5 міс. 2020 рр., грн. за літр [3]

Це пов'язано з багатьма факторами. Одним з них є зміна ціни на нафту на світовому ринку через зменшення або збільшення виробництва в основних країнах-виробниках цього продукту. Крім того, на вартість нафтопродуктів безпосередньо впливає інфляційний процес і зміни курсу валют в країні, оскільки для України цей ресурс є імпортом.

Зниження цін на паливо відбулося через падіння цін на нафту на світовому ринку, а також відносну стабільність курсу гривні. На графіку також відображено періоди, коли ціни на нафту ставали негативними: в результаті ми бачимо збільшення темпів падіння цін на дизельне паливо. Крім того, навесні 2020 року через карантин впав попит на пальне.

Однією з головних проблем ринку є відсутність стратегічного плану розвитку важливих галузей економіки на національному рівні. Це призвело до нерозуміння тенденцій у певних секторах економіки, що перешкоджає середньо- та довгостроковому плануванню. Таким чином, спад у тому чи іншому секторі економіки може негативно вплинути на транспортний сектор, який його обслуговує.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Ринок міжнародних автомобільних вантажних перевезень відображає економічну ситуацію всієї країни та розвивається відповідно до загальної тенденції національного ринку. Ринок логістичних послуг є достатньо перспективним напрямком, який вимагає додаткових інвестицій з боку держави та іноземних партнерів. Головною проблемою залишається недостатнє фінансування сфери та слабкий розвиток інфраструктури.

Література

1. Jiménez L., Muñoz R. (2006). Integration of supply chain management and logistics: Development of an electronic data interchange for SAP servers. In Computer Aided Chemical Engineering; Marquardt W., Pantelides C. (Eds.). Elsevier: Amsterdam, The Netherlands; Volume 21, p. 2201–2206.
2. Aslam J., Saleem A., Khan N., Kim Y. (2021). Factors influencing blockchain adoption in supply chain management practices: A study based on the oil industry. *J. Innov. Knowl*, 6, 124–134.
3. Державний комітет статистики України (2022). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.12.2022)
4. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії. Львів : Львівська політехніка, Інтелект-Захід, 2006. 456 с.
5. Тридід О. М. Логістика. К. : Професіонал, 2008. 176 с.
6. Кальченко А. Г. Логістика. К. : КНЕУ, 2006. 467 с.
7. Пономарьова Ю. В. Логістика. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
8. Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. (2005). Управління логістичною діяльністю промислових підприємств. *Економіка промисловості*. № 1. 114–123.
9. Zhang Y., Kasahara S., Shen Y., Jiang X., Wan J. (2019). Smart Contract-Based Access Control for the Internet of Things. *IEEE Internet Things J.* 6, 1594–1605.
10. Drozd O., Maevskaya O., Maevsky D., Kharchenko V.S., Illiashenko O.O., ... Nesterov M.V. et al. (2019). Internet of Things for Industry and Human Application. Volume 2. Modelling and Development; Kharchenko, V.S. (Ed.); Ministry of Education and Science of Ukraine, National Aerospace University KhAI: Kharkiv, Ukraine; 547 p.
11. Світовий банк (2022). URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 02.12.2022)
12. Смирнов І.Г. Світовий ринок логістичних послуг: географічні особливості. *Вісник Київського ун-ту. Серія «Географія»*. Вип. 46. 2009. 60–65.
13. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети. К. : НІСД. 2007. 592–598.
14. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року. (2022). URL: <http://mintrans.gov.ua/mintrans/control/uk/publish> (дата звернення: 02.12.2022)

References

1. Jiménez L., Muñoz R. (2006). Integration of supply chain management and logistics: Development of an electronic data interchange for SAP servers. In Computer Aided Chemical Engineering; Marquardt W., Pantelides C. (Eds.). Elsevier: Amsterdam, The Netherlands; Volume 21, p. 2201–2206.
2. Aslam J., Saleem A., Khan N., Kim Y. (2021). Factors influencing blockchain adoption in supply chain management practices: A study based on the oil industry. *J. Innov. Knowl*, 6, 124–134.
3. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy (2022). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (data zvernennia: 02.12.2022)
4. Krykavskiy Ye. V. Lohistyka. Osnovy teorii. Lviv : Lvivska politehnika, Intelpekt-Zakhid, 2006. 456 s.
5. Trydid O. M. Lohistyka. K. : Profesional, 2008. 176 s.
6. Kalchenko A. H. Lohistyka. K. : KNEU, 2006. 467 s.
7. Ponomarova Yu. V. Lohistyka. K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2005. 328 s.
8. Konishcheva N.I., Trushkina N.V. (2005). Upravlinnia lohistrychnoi diialnistiu promyslovykh pidpriemstv. *Ekonomika promyslovti*. № 1. 114–123.
9. Zhang Y., Kasahara S., Shen Y., Jiang X., Wan J. (2019). Smart Contract-Based Access Control for the Internet of Things. *IEEE Internet Things J.* 6, 1594–1605.
10. Drozd O., Maevskaya O., Maevsky D., Kharchenko V.S., Illiashenko O.O., ... Nesterov M.V. et al. (2019). Internet of Things for Industry and Human Application. Volume 2. Modelling and Development; Kharchenko, V.S. (Ed.); Ministry of Education and Science of Ukraine, National Aerospace University KhAI: Kharkiv, Ukraine; 547 p.
11. Svitoviy bank (2022). URL: <https://www.worldbank.org> (data zvernennia: 02.12.2022)
12. Smyrnov I.H. Svitoviy rynek lohistrychnykh posluh: heohrafichni osoblyvosti. *Visnyk Kyivskoho un-tu. Seriiia «Heohrafiia»*. Vyp. 46. 2009. 60–65.
13. Derzhavna rehionalna polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni priorytety. K. : NISD. 2007. 592–598.
14. Kontseptsiiia rozvytku transportno-dorozhnoho kompleksu Ukrainy na serednostrokovy period ta do 2020 roku. (2022). URL: <http://mintrans.gov.ua/mintrans/control/uk/publish> (data zvernennia: 02.12.2022)